

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№1

2026
yanvar

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 85 sahifa.
2026-yil, yanvar

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА.....	26
Каракулов Фарход Зайпудинович	
TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH	38
Achilov Ilmurad Nematovich	
TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li	
КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ	51
Алиева Сусанна Сейрановна	
ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОВЩЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ	58
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
BARQAROR INVESTITSİYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI	65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA.....	71
Ashurova Oltin Yuldashevna	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	

УДК 336.027

FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB- QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Xusanova Gulsum Baxtiyorovna<https://orcid.org/0009-0001-5265-8985>

Toshkent kimyo texnologiyalar instituti

“Sanoat iqtisodiyoti va menejment” kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash jarayonida moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish masalalari yoritiladi. Unda budget mablag'lari va grantlar taqsimotida shaffoflik hamda hisobdorlikni kuchaytirish, natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish (indikatorlar asosida rejalashtirish va monitoring), subsidiya va ijtimoiy buyurtmalar mexanizmlarini takomillashtirish, xarajatlar tejamkorligini baholash (cost-effectiveness) hamda risklarni boshqarish yondashuvlari tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli nazorat va ochiq ma'lumotlar (e-portal, elektron hisobot) orqali moliyaviy intizomni mustahkamlash, audit va ichki nazorat tizimlarini uyg'unlashtirish, natijadorlikni o'lchashda output–outcome ko'rsatkichlaridan foydalanish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: fuqarolik jamiyati institutlari, davlat qo'llab-quvvatlashi, moliyaviy boshqaruv, shaffoflik, hisobdorlik, natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish, subsidiya, grant, ijtimoiy buyurtma, monitoring va baholash, audit, risklarni boshqarish, raqamli platforma, ochiq ma'lumotlar.

Abstract. This article examines issues related to improving the effectiveness of financial management in the process of state support for civil society institutions. It analyzes approaches to strengthening transparency and accountability in the allocation of budget funds and grants, implementing results-based budgeting (indicator-based planning and monitoring), improving subsidy and social contracting mechanisms, assessing cost-effectiveness, and managing risks. In addition, the article develops practical recommendations for enhancing financial discipline through digital oversight and open data (e-portal, electronic reporting), aligning audit and internal control systems, and using output–outcome indicators to measure performance.

Keywords: civil society institutions, state support, financial management, transparency, accountability, results-based budgeting, subsidy, grant, social contracting, monitoring and evaluation, audit, risk management, digital platform, open data.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы повышения эффективности финансового управления в процессе государственной поддержки институтов гражданского общества. Анализируются подходы к усилению прозрачности и подотчётности при распределении бюджетных средств и грантов, внедрению ориентированного на результат бюджетирования (планирование и мониторинг на основе индикаторов), совершенствованию механизмов субсидирования и социального заказа, оценке экономичности затрат (cost-effectiveness), а также управлению рисками. Кроме того, разработаны практические предложения по укреплению финансовой дисциплины посредством цифрового контроля и открытых данных (е-портал, электронная отчётность), согласованию систем аудита и внутреннего контроля, а также использованию показателей output–outcome при измерении результативности.

Ключевые слова: институты гражданского общества, государственная поддержка, финансовое управление, прозрачность, подотчётность, ориентированное на результат бюджетирование, субсидия, грант, социальный заказ, мониторинг и оценка, аудит, управление рисками, цифровая платформа, открытые данные.

KIRISH

Fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashda moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish masalasi bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti va davlat-jamiyat hamkorligini kuchaytirish nuqtayi nazaridan nihoyatda dolzarbdir. Chunki NNTlar, jamoat birlashmalari va boshqa fuqarolik jamiyati subyektlari aholining ijtimoiy ehtiyojlarini aniqlash, zaif qatlamlarni qo'llash, hududiy muammolarni tezkor hal etish hamda ijtimoiy innovatsiyalarni amaliyotga joriy etishda bevosita ishtirok etadi. Davlat resurslari esa cheklangan sharoitda ushbu institutlarga ajratiladigan mablag'larning maqsadli, oqilona va natijador sarflanishi ijtimoiy barqarorlik hamda xizmatlar sifati bilan bevosita bog'liq.

Davlat tomonidan ajratiladigan budget mablag'lari, grantlar, subsidiyalar va ijtimoiy buyurtmalar hajmi oshib borayotgan sharoitda shaffoflik va hisobdorlik talablarining kuchayishi tabiiy jarayondir. Mablag'lar taqsimoti va ijrosi jarayonida ochiqlik yetarli bo'lmasa, resurslarning samarasiz sarfi, takroriy moliyalashtirish, manfaatlar to'qnashuvi yoki korrupsion xavf-xatarlar yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli moliyaviy boshqaruvni kuchaytirish, aniq mezonlar asosida tanlov va baholash tizimlarini joriy etish, har bir so'mning ijtimoiy natijaga aylanishini ta'minlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Natijaga yo'naltirilgan budgetlashtirish tamoyillarini fuqarolik jamiyati institutlarini moliyalashtirishga tatbiq etish orqali "sarflandi" degan yondashuvdan "qanday natija berildi" degan yondashuvga o'tish imkoniyati paydo bo'ladi. Bunda moliyalashtirish faqat xarajat smetasi bilan emas, balki aniq indikatorlar (output–outcome) — xizmat qamrovi, sifat ko'rsatkichlari, ijtimoiy ta'sir, barqarorlik kabi mezonlar bilan bog'lanadi. Natijada davlat resurslari ijtimoiy muammolarni yechishda haqiqiy ta'sir ko'rsatayotgan loyihalarga yo'naltiriladi, bu esa umumiy samaradorlikni oshiradi.

Raqamli boshqaruv va ochiq ma'lumotlar tizimlari sharoitida moliyaviy intizomni kuchaytirish, real vaqt rejimida monitoring va elektron hisobot mexanizmlarini joriy etish dolzarblashmoqda. Elektron platformalar orqali ariza topshirish, tanlovlarni onlayn kuzatish, shartnomalar va moliyaviy hisobotlarni e'lon qilish nafaqat shaffoflikni oshiradi, balki tahliliy nazorat (risk-indikatorlar, "qizil bayroqlar") asosida profilaktik boshqaruvni ham yo'lga qo'yadi. Bu jarayonda audit va ichki nazorat tizimlarini uyg'unlashtirish, standartlashtirilgan hisobot formatlari va tekshiruv mezonlarini belgilash muhim ahamiyatga ega.

Fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlashda moliyaviy boshqaruv samaradorligi nafaqat davlat mablag'laridan foydalanish madaniyatini, balki NNTlarning institutsional salohiyati va barqarorligini ham belgilaydi. Moliyaviy rejalashtirish, risklarni boshqarish, xarajatlar tejamkorligini baholash (cost-effectiveness) kabi zamonaviy yondashuvlar joriy etilsa, loyihalar sifati oshadi, donorlar va jamoatchilik ishonchi mustahkamlanadi, hamkorlik ko'lamini kengayadi. Demak, mazkur mavzu davlat siyosatining natijadorligini oshirish, ijtimoiy xizmatlar bozorida raqobat va sifatni kuchaytirish hamda "kuchli fuqarolik jamiyati"ni shakllantirish uchun ilmiy va amaliy jihatdan juda dolzarbdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashining 46- sessiyasida "Biz erishgan natijalarimiz bilan kifoyalanib qolmasdan, bundan buyon ham fuqarolik jamiyati institutlarini yanada rivojlantirish, O'zbekistonda so'z erkinligini har tomonlama qo'llab-quvvatlashni qat'iy maqsad qilganmiz. Shu asnda nodavlat notijorat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalari to'g'risida kodekslar ishlab chiqilmoqda." [1] deb bejiz ta'kidlamaganlar.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

J. Lakk [2] "siyosiy/fuqarolik jamiyati" odamlar tabiiy huquqlar (hayot, erkinlik, mulk)ni himoya qilish uchun o'zaro rozilik asosida tuzadigan tartibdir; institutlar esa hokimiyatni cheklaydigan qonun ustuvorligi va hisobdorlikni ta'minlaydi.

G. Gegel [3] — "fuqarolik jamiyati"ni oila bilan davlat orasidagi alohida bosqich deb ko'radi: ehtiyojlar tizimi, mehnat bozori, korporatsiyalar/uyushmalar, manfaatlarini muvofiqlashtirish va ijtimoiy tartibni ushlab turuvchi tuzilmalar shu yerda shakllanadi.

A. de Tokvil [4] AQSh tajribasi misolida ixtiyoriy assotsiatsiyalar (jamoat birlashmalari)ni demokratik madaniyatning "maktabi" deb baholaydi: fuqarolar birlashish orqali manfaatni himoya qiladi, jamoat ishlariga qo'shiladi, hamkorlik va ishonchni kuchaytiradi.

J.-J. Russo [5] "umumiy iroda" g'oyasini olg'a surab, davlat ichidagi "qisman jamiyatlar" (guruh-fraksiyalar) umumiy manfaatni buzishi mumkinligini ta'kidlaydi; shuning uchun institutlar "umumiy iroda"ni ifoda etishga halal bermasligi kerak (yoki fraksiyalar ko'p va teng bo'lsin).

S. A. Avakyan [6] Avakyan tahriridagi ishlar fuqarolik jamiyatini konstitutsiyaviy tuzum, inson huquqlari, jamoatchilik ishtirokining huquqiy kafolatlari, siyosiy dialog va xavfsizlik masalalari bilan bog'lab o'rganadi (NNTlar, jamoatchilik nazorati, institutlar huquqiy maqomi).

F. M. Rayanov [7] fuqarolik jamiyatini huquqiy davlat bilan uzviy bog'liq deb talqin qiladi: huquqiy institutlar va jamoat birlashmalari bir-birini to'ldirib, zamonaviy ijtimoiy taraqqiyotning poydevori sifatida ko'riladi.

X. T. Odilqoriyev [8] fuqarolik jamiyati — davlat aralashuvi va ma'muriy tazyiqlardan xoli, insonlarning xususiy turmush sohasini tashkil etuvchi munosabatlar majmuasi; u davlatdan mustaqil munosabatlar va vositalar tizimi bo'lib, shaxs va jamoat tashkilotlarining ijtimoiy-madaniy-ma'rifiy hayotdagi manfaat va ehtiyojlarini amalga oshirishga sharoit yaratadi.

M. Qirg'izboyev [9] uning ta'riflarida, shuningdek, fuqarolik jamiyatida inson manfaati ustuvorligi, qonunga hurmat muhiti, inson huquq-erkinliklarining ta'minlanishi va samarali jamoatchilik nazorati mexanizmlari muhim mezon sifatida ko'rsatiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada qiyosiy tahlil hamda induksiya va deduksiya baholash usullaridan foydalanildi. Qiyosiy usuldan foydalanilib, soliq imtiyozlariga doir ma'lumotlar yuzasidan tahlillar amalga oshirildi va ilmiy xulosalar berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan qonunchilik hujjatlari qabul qilingan. Jumladan, 2024-yil 26-avgustda qabul qilingan «Fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi farmonda fuqarolik jamiyati institutlariga davlat subsidiyalari, grantlari va ijtimoiy buyurtmalarini ajratish bilan bog'liq barcha jarayonlarning shaffofligini ta'minlashga qaratilgan yagona elektron platforma ishga tushirilishi belgilangan.

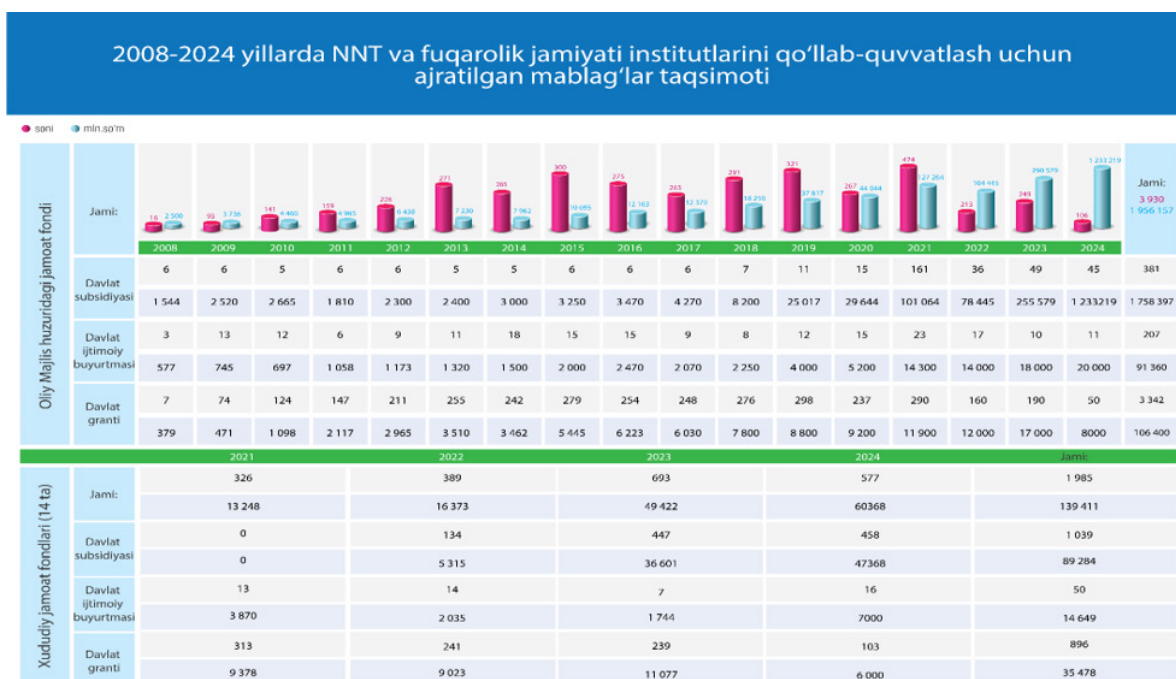
Fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlashning moliyaviy mexanizmlari 3ta:

1. Davlat subsidiyasi shaklida moliyalashtirish.
2. Davlat ijtimoiy buyurtmasi shaklida moliyalashtirish.
3. Davlat granti shaklida moliyalashtirish.

Fuqarolik jamiyati institutlarining moliyaviy mustaqilligini ta'minlash, barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda mablag'lardan samarali foydalanish maqsadida Parlament komissiyasi va Oliy Majlis huzuridagi jamoat fondi tomonidan subsidiya, ijtimoiy buyurtma va davlat grantlari shaklida moliyalashtirish amalga oshiriladi.

Shuningdek, fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning milliy mexanizmi faoliyatining ochiqligi va shaffofligini ta'minlash maqsadida ommaviy axborot vositalari – televideniye, radio, internet hamda bosma nashrlar orqali doimiy ravishda ma'lumotlar e'lon qilib boriladi.

Davlat tomonidan subsidiya, ijtimoiy buyurtma va davlat grantlari orqali fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlash uchun ajratilgan mablag'larning bosqichma-bosqich oshib borayotgani esa quyidagi jadvalda aniq aks ettirilgan (1-rasm).

1-rasm. NNT va fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlash uchun ajratilgan mablag'lar taqsimoti.

O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan qonunchilik hujjatlari qabul qilingan. Jumladan, 2024-yil 26-avgustda qabul qilingan «Fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmonda fuqarolik jamiyati institutlariga davlat subsidiyalari, grantlari va ijtimoiy buyurtmalarini ajratish bilan bog'liq barcha jarayonlarning shaffofligini ta'minlashga qaratilgan yagona elektron platforma ishga tushirilishi belgilangan.

O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash hajmini oshirish rejalashtirilgan bo'lib, 2021–2025-yillarga mo'ljallangan fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasiga muvofiq, nodavlat notijorat tashkilotlari va boshqa fuqarolik jamiyati institutlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari kengaytiriladi. Jumladan, subsidiya, grant va ijtimoiy buyurtmalar hajmini 2021-yilda kamida 1,2 baravarga, 2025-yilga kelib esa 1,8 baravarga oshirish belgilangan.

Davlat subsidiyalari fuqarolik jamiyati institutlarini moddiy va moliyaviy jihatdan rag'batlantirish uchun ajratiladigan mablag'lar bo'lib, ular ijtimoiy loyihalarni moliyalashtirish, moddiy-texnik bazani mustahkamlash va ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirishga yo'naltiriladi. Ushbu mablag'lar fuqarolik jamiyati institutlarining faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy sheriklikni mustahkamlash, shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlash kabi maqsadlarga xizmat qiladi.

Fuqarolik jamiyati institutlari demokratik jamiyatning ajralmas qismi bo'lib, ular davlat va fuqarolar o'rtasidagi muloqotni yo'lga qo'yish, jamiyat manfaatlarini himoya qilish va ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan taqdim etiladigan subsidiyalar esa ushbu tashkilotlarning barqaror rivojlanishiga ko'maklashuvchi asosiy vositalardan biri hisoblanadi.

Bunday institutlar davlat organlari va xususiy sektor o'rtasidagi muloqotni rivojlantirishga, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga, huquqiy madaniyatni oshirishga va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Shu sababli, fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, ularning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni rivojlantirish, shuningdek shaffoflik va hisobdorlikni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Davlat subsidiyalari FJIning rejali faoliyati uchun zarur moliyaviy manbalarni ta'minlaydi. Bu manbalar orqali FJI o'z loyihalari va tashabbuslarini birlashgan holda amalga oshiradi, o'z vazifalarini muvaffaqiyatli bajaradi va uzoq muddatli maqsadlariga erishadi. FJI ko'pincha aholining ijtimoiy ehtiyojlariga javob beradigan tashabbuslarni amalga oshiradi. Davlat subsidiyalari mazkur tashabbuslarni moliyalashtirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Masalan: kam ta'minlangan oilalarga yordam, ayollar va yoshlar huquqlarini himoya qilish, atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha loyihalar.

Fuqarolik jamiyati institutlarining asosiy vazifalaridan biri – jamiyat uchun dolzarb bo'lgan ijtimoiy masalalarni hal etishga qaratilgan tashabbuslarni ilgari surishdir. Davlat subsidiyalari esa huquqiy madaniyatni yuksaltirish, aholiga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish hamda ijtimoiy adolatni ta'minlashga qaratilgan loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash imkonini yaratadi.

Davlat subsidiyalari – fuqarolik jamiyati institutlari, jamoat tashkilotlari va boshqa ijtimoiy ahamiyatga ega subyektlarga davlat tomonidan ajratiladigan moliyaviy yoki nomoliyaviy ko'mak shakli bo'lib, u ularning faoliyatini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Ushbu subsidiyalar orqali davlat quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

1). Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash: jamiyatda mavjud muammolarni hal qilish uchun moliyaviy resurslarni taqdim etish;

2). Inson huquqlarini himoya qilish: fuqarolik jamiyati institutlarining inson huquqlari, tenglik va adolat prinsiplarini rivojlantirishdagi rolini qo'llab-quvvatlash;

3). Iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish: innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va aholining ijtimoiy-iqtisodiy sharoitini yaxshilashga xizmat qiladigan loyihalarni moliyalashtirish;

Rivojlangan mamlakatlarda davlat subsidiyalari fuqarolik jamiyati institutlarining mustaqilligini saqlab qolishga yo'naltirilgan. Davlat qo'llab-quvvatlovi samaradorligini oshirish maqsadida shaffoflik va hisobdorlik prinsiplari asosida amalga oshiriladi. Yevropa mamlakatlari Shvetsiya va Norvegiyada jamoat tashkilotlari uchun doimiy grantlar ajratiladi. Ushbu davlatlarda subsidiyalar ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish, inson huquqlarini himoya qilish va ekologik loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun yo'naltiriladi. Masalan, Norvegiyada hukumat nodavlat tashkilotlarga yalpi milliy mahsulotning ma'lum bir qismini ajratishni qonunchilik darajasida kafolatlaydi.

Germaniyada nodavlat tashkilotlarga davlat tomonidan maxsus fondlar tashkil etilgan. Bular jamiyatning turli qatlamlarini o'qitish, qayta tayyorlash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash uchun mablag' taqdim etadi. Germaniyada davlat moliyalashtirish bilan bir qatorda biznes sektor ham o'z hissasini qo'shadi.

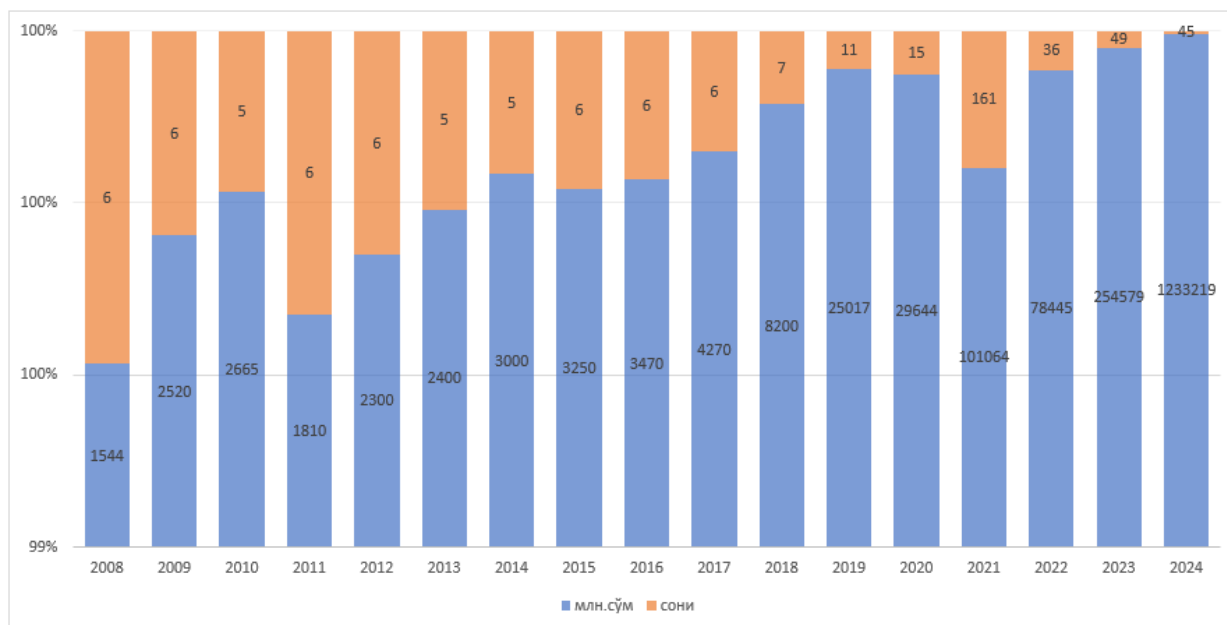
Kanadada davlat fuqarolik jamiyatini qo'llab-quvvatlash uchun grantlar, soliq imtiyozlari va boshqa moliyaviy vositalardan foydalanadi. Nodavlat tashkilotlar davlat byudjetidan mablag' olish uchun shaffof tanlov asosida loyihalar taklif qiladi.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda fuqarolik jamiyati institutlariga qo'llab-quvvat davlat va xalqaro tashkilotlar orqali amalga oshiriladi. Bunday mamlakatlarda asosiy e'tibor ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan loyihalarga qaratiladi.

Hindistonda mahalliy va xalqaro fondlar tomonidan moliyalashtiriladigan ijtimoiy sheriklik dasturlari mavjud. Davlat jamoat tashkilotlarini ta'lim, sog'liqni saqlash va qishloq xo'jaligi sohalarida qo'llab-quvvatlaydi. Hindistonda davlat va nodavlat sektor o'rtasidagi hamkorlik jamoatchilik xizmatlari samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Keniyada davlat subsidiyalari asosan qishloq hududlaridagi fuqarolik jamiyati tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Bu mamlakatda fuqarolik jamiyati rivojlanishi uchun xalqaro tashkilotlardan yordam olish ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, UNICEF va USAID Keniyadagi jamoat tashkilotlariga katta grantlar taqdim etadi.

Indoneziyada davlat fuqarolik jamiyatini rivojlantirish uchun soliq imtiyozlari va moliyaviy yordam ko'rsatadi. Indoneziyada jamoat tashkilotlari asosan ekologiya, inson huquqlari va ijtimoiy himoya sohalarida faoliyat olib boradi (2-rasm).

2-rasm. Oliy Majlis huzuridagi jamoat fondi hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari viloyatlar va Toshkent shahar Kengashlari huzuridagi jamoat fondlariga NNT va fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlash uchun 2008-2024-yillarda kelib tushgan mablag'larning taqsimoti to'g'risida ma'lumot

Yuqoridagi rasmdan ko'rinib turibdiki yillar davomida davlat tomonidan fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlashda davlat subsidiyasining o'zni oshib borgan.

Davlat subsidiyasi 2022-2023-yillar davomida 276 ta NNT ustav faoliyati va yillik ish rejasi ijrosiga 381,3 mlrd. so'm, shuningdek jamoat fondi tomonidan hududiy jamoat fondlariga qo'shimcha davlat subsidiyasi shaklida qo'llab-quvvatlash uchun 68,2 mlrd. so'm yo'naltirilib quyidagi vazifalar amalga oshirildi.

– "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi" mazmun-mohiyatini aholining turli qamlamlari o'rtasida targ'ib qilindi, xorijdagi "aql markaz"lariga yetkazish, yoshlar salohiyatini yuksaltirildi, jamiyatda jamoatchilik nazoratini kuchaytirildi;

– NNT faoliyatini muvofiqlashtirish, ularni islohotlarga dahldorligi va ijrosiga keng jalb qilindi, NNT vakillarining kasbiy malakasini oshirildi;

– nogironligi bo'lgan shaxslarni uyushtirish, ularga ma'naviy-ma'rifiy va insonparvarlik yordami ko'rsatildi;

– fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini keng yoritildi, jamiyatda ma'rifiy ishlarining darajasini yuksaltirildi, o'quv qo'llanma va maxsus adabiyotlar bilan ta'minlandi va tadbirkorlik rivojlantirildi.

Natijada "loyihalarni amalga oshirish jarayoniga 53396 nafar ko'ngillilar (volontyor) jalb etildi, amalga oshirilgan ishlar 4028 ta materiallar OAVda e'lon qilindi, 366182 ta tarqatma materiallar ishlab chiqildi, davlat subsidiyasini amalga oshirish doirasida 2073 nafar fuqarolarning bandligi ta'minlandi. 22442 ta tadbir o'tkazilib, ularda 1230339 nafar fuqaro qamrab olindi. 9,2 mlrd. so'mlik 1096 ta asosiy vositalar olib berildi."¹

1 Oliy Majlis huzuridagi jamoat fondi ma'lumotlari

XULOSA VA TAKLIFLAR

Fuqarolik jamiyati institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash jarayonida moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish masalasi, avvalo, ajratilayotgan budget mablag'lari, grantlar va subsidiyalarning maqsadliligi, shaffofligi va natijadorligini ta'minlash zarurati bilan izohlanadi. Amaldagi tizimda moliyalashtirish mezonlarining turlicha talqin qilinishi, loyiha natijalarini baholash indikatorlarining yetarli darajada standartlashmagani, hisobot va nazorat jarayonlarida ortiqcha byurokratik yuklama mavjudligi samaradorlikni pasaytiradi. Shu bois davlat qo'llab-quvvatlovi "sarf-xarajat" mantiqidan ko'ra, "natija va ijtimoiy ta'sir" mantiqiga o'tishi muhim.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish uchun davlat moliyalashtirish jarayonida natijaga yo'naltirilgan budgetlashtirish, loyiha-maqсадli moliyalashtirish hamda cost-effectiveness (bir birlik ijtimoiy natijaga to'g'ri keladigan xarajat) yondashuvlari izchil joriy etilishi kerak. Nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT) faoliyatida mablag'larning oqilona sarflanishi, ijtimoiy xizmatlar sifati va qamrovi, aholira ta'sir darajasi (outcome)ni o'lchash mexanizmlari kuchaytirilsa, davlat resurslari samarali yo'naltiriladi va jamoatchilik ishonchi ortadi.

Taklif sifatida, birinchi navbatda, grant/subsidiya ajratishda yagona standart mezonlar va ochiq baholash shkalalari (loyiha dolzarbligi, ijtimoiy ta'sir, moliyaviy barqarorlik, hamkorlik va innovatsionlik)ni belgilash, har bir moliyalashtirilgan loyiha uchun KPI/indikatorlar pasportini joriy etish zarur. Ikkinchidan, davlat buyurtmasi va subsidiyalarini berishda tanlov jarayonlarini to'liq raqamlashtirish, ochiq reyestr va "bir darcha" elektron platformasi orqali ariza topshirish-baholash-to'lov-hisobot zanjirini avtomatlashtirish, shuningdek, moliyalashtirishni bosqichma-bosqich (milestone) tartibda amalga oshirish maqsadga muvofiq.

Yakuniy takliflar sifatida, moliyaviy nazorat va hisobdorlikni kuchaytirish uchun NNTlarda ichki nazorat va ichki audit talablarini bosqichli joriy etish, standart moliyaviy hisobot shakllarini soddalashtirish bilan birga, riskka asoslangan tekshiruv (risk-based monitoring) amaliyotini kengaytirish lozim. Shuningdek, jamoatchilik nazoratini institutsionallashtirish (ochiq ma'lumotlar, jamoatchilik eshituvlari, benefisiar fikrini o'lchash) orqali davlat qo'llab-quvvatlovining ijtimoiy samarasi oshadi; natijada mablag'lar manzilli sarflanadi, korrupsiyaviy xavflar kamayadi va fuqarolik jamiyati institutlarining barqaror faoliyati ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Prezident Shavkat Mirziyoyevning BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashining 46-sessiyasidagi nutqi 22.02.2021-yil <https://president.uz/uz/lists/view/4179>
2. Locke J. *Second Treatise of Government* (1690)
3. Hegel G.W.F. *Philosophy of Right* (айниқса "Civil Society" қисми).
4. Tocqueville A. *Democracy in America* (ассоциациялар ҳақидаги боблар).
5. Ye. Yu. Terentyeva *Финансовый механизмы деятельности некоммерческих организаций* 2012
6. Авакьян С.А. (отв. ред.). *Гражданское общество как гарантия политического диалога и противодействия экстремизму: ключевые конституционно-правовые проблемы*. М.: Юстицинформ, 2015.
7. Раянов Ф.М. "Гражданское общество и правовое государство..." (илмий мақола, 2015).
8. Одилқориев Х.Т. "Конституция ва фуқаролик жамияти" (2002) мазмуни "Фуқаролик жамияти: тарихий ва замонавий моделлари"да келтирилган шарҳ ва иқтибослар орқали берилган.
9. Қирғизбоев М. "Фуқаролик жамияти: сиёсий партиялар, мафкуралар, маданиятлар" (монография маълумотномаси).

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100